

ВИСОКА ШКОЛА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА ЗА ОБРАЗОВАЊЕ
ВАСПИТАЧА НОВИ САД

Студијски програм: мастер струковних студија

МАСТЕР РАД

**ЗАСТУПЉЕНОСТ МУЗИКЕ У ВРТИЋУ
У РАДУ ПО НОВИМ ОСНОВАМА**

Ментор: проф. др Мирјана Матовић

Студент: Јелена Стојков

Нови Сад, 2023.

С А Д Р Ж А Ј:

УВОД.....	4
ГОДИНЕ УЗЛЕТА.....	5
Интегрисани приступ у васпитно – образовном процесу.....	7
Концепт савремене предшколске установе.....	8
Пројектни модел.....	10
Музика у предшколској установи и њен утицај на развој детета.....	12
ЗАСТУПЉЕНОСТ МУЗИКЕ У ВРТИЋУ ПРЕМА ГОДИНАМА УЗЛЕТА.....	16
Пример музичких радионица.....	19
МЕТОДОЛОШКИ ДЕО РАДА.....	20
Предмет истраживања.....	21
Циљ истраживања.....	21
Хипотеза истраживања.....	21
Варијабле истраживања.....	22
Мотивисаност истраживања.....	22
Карактер истраживања.....	22
Методе истраживања.....	22
Инструмент истраживања.....	23
Узорак испитаника.....	23
ИНТЕРПРЕТАЦИЈА РЕЗУЛТАТА.....	24
ДИСКУСИЈА.....	32
ЛИТЕРАТУРА.....	35
ПРИЛОГ: УПИТНИК.....	38

Сажетак

Активности музике у вртићу одвија се у оквиру активности које су предвиђене планом и програмом – певање песама, слушање музике, свирање и дечије стваралаштво, а преко садржаја за које се васпитач самостално опредељује. Предшколска установа као васпитно – образовна установа, има велики и одговоран задатак да негује, васпитава и прати психички и физички развој предшколског детета. Саставни део васпитно – образовног процеса предшколске установе је и рад на музичком васпитању предшколске деце. Основни циљ истраживања био је испитати, критички анализирати, утврдити и интерпретирати ставове и мишљења васпитача о заступљености музике у раду по *Новим основама*. Упитник је попуњавало 74 васпитача различитих старосних доба који су запослени у предшколским установама на територији Кикинде, Новог Сада и Ужица. Неки од резултата показују следеће: сви васпитачи су изнели став да у раду користе музику која је намењена искључиво деци, 80% васпитача у васпитно – образовном раду користи различите музичке активности, 45% се износи став да су деци доступни инструменти од различитих материјала, 85% у потпуности подржава тврдњу да је музика коју користи у раду је увек усклађена узрасту, 74% испитаника износи тврдњу да никада не пуштају деци актуелну музику са интернета, 59% испитаника у потпуности се слаже са тврдњом да је музика често интегрисана са другим областима у васпитно – образовном раду док 61 % испитаних износи став да се музика се у вртићу никад не користи као усмерена активност.

Кључне речи: *музика, предшколски узраст, Године узлета*

УВОД

Правилно васпитање деце предшколског узраста има велики значај у процесу формирања свестране личности. Васпитни утицај на децу је задатак родитеља, васпитача, као и предшколске установе. Зато се, и у породици и у вртићу, морају обезбедити потребни услови да се дете правилно физички, психички и умно развија. Веома важно средство у циљу свестраног развоја је и музика. Кроз музику деца развијају, не само музички укус и смисао за лепо, већ и низ других особина од значаја за формирање комплетне личности. Музика утиче на развој способности уопште и на развој психичких функција (пажња, машта, памћење, мишљење, емоције). У свету најмлађих и њиховим свакодневним играма, значајно место заузима музика. Разни медији масовне комуникације, као телевизија и интернет, све више представљају саставни део живота одраслих и деце. Тако се дете већ од јутра сусреће с најразличитијим звуцима и музичким утицајима.

Према историјским изворима, од оснивања првих предшколских установа до данас, у свим незваничним, полузваничним и званичним програмима је потенциран васпитни рад са децом, ради њихове припреме за наставу, која их очекује у основној школи. Нова програмска концепција представља савремени приступ учењу и развоју у раном детињству и заснива се на вери у капацитет деце да активно учествују у свом учењу и развоју, значају игре и заједничког учешћа деце и одраслих.

Циљ *Година узлета* је јачање континуитета у образовању постављањем темеља за целоживотно учење. Поред теоријских аспеката о пројектном учењу на предшколском узрасту, приказом нове улоге предшколске установе и васпитача према *Новим основама* или *Годинама узлета*, и музичким активностима на предшколском узрасту, приказани су и резултати спроведеног истраживања за потребе мастер рада о заступљености музике у вртићу у раду по *Новим основама*.

ГОДИНЕ УЗЛЕТА

У стручној литератури се наводе следећи разлози због којих се програмским документима (или основима програма) предшколског васпитања данас у већини земаља, као и на интернационалном нивоу образовне политике, посвећује посебна пажња: У савременом друштву глобалне економије образовање се препознаје као значајан ресурс развоја тзв. друштва знања. Увођењем националних основа програма предшколског васпитања доприноси се препознавању раног узраста као основе сваког даљег учења, подизању статуса предшколског васпитања и образовања и промени друштвене перцепције предшколских установа као места збрињавања деце на перцепцију установе као места планског образовног деловања.

Основе програма отварају могућности конкретизације у складу са специфичностима контекста и очекивањима и потребама различитих учесника у предшколском васпитању и истовремено доприносе да различити актери деле заједничке циљеве и схватања о предшколском васпитању.

Аутор Копас – Вукашиновић, истиче да развој предшколских програма у Србији, чија је традиција дуга више од 150 година, прати стратегију развоја целокупног друштва у одређеном времену у односу на васпитање и образовање у датом друштву. У Србији, идеје о организованом институционалном васпитању различито су се развијале, а кроз актуелне предшколске програме било је могуће сагледати концепцију целокупног предшколског система (2011: 127 – 131). Дете би требало да учи путем властите активности, користећи при томе посматрање, истраживање, експериментисање, манипулисање, играње улога, решавање проблема, учествовање у разменама са децом и одраслима. Учење је активан процес изграђивања, а не гомилања знања.

Важну улогу у развоју предшколског детета има игра, јер у њој дете на спонтан и аутентичан начин стиче, прерађује и проширује искуства и показује иницијативу. Почетак било ког учења није незнање већ претходно знање, резултат ранијих искустава и учења. Да би дете учило оно треба да има сопствену, унутрашњу мотивацију, да је вођено и

покренуто личним смислом, потребама и интересовањима. Неопходно је да током учења дете: усваја нове технике и моделе мишљења, направи трансфер у односу на претходно искуство, направи нову хијерархију и мрежу појмова, реструктурира старе схеме, креира с времена на време нову когнитивну структуру. Ефекти тог учења остају у дугорочном памћењу јер ти садржаји за дете имају смисао и повезују се са претходним знањима.

Изворно значење термина курикулум потиче из латинског језика у којем дословно означава *стазу за трчање*. Сложеница је настала од појмова којима се заправо означава: трчање, трка и круг, (Макаровић, 1996: 108) сугеришући усмереност правца кретања, утврђеност циља и одређеност места. У образовни процес и васпитно – образовне институције овај појам уводи се са појавом прецизирања садржаја који се у одређеном времену преносе ученицима. Тако се у средњовековним школама термином *curriculum (artibus)* означавао извешан редослед учења (образовних) садржаја по годиштима (Ђорђевић, 2003: 32). У новије време у одређењу појма курикулум долази до померања акцента са теоријског моделовања на план праксе и контекста у којем се курикулум остварује (Миљак, 1996: 20). Символично назване *Године узлета* (2018), нове основе програма предшколског васпитања и образовања препознају значај предшколског доба у развијању способности за целоживотно учење, као што су самопоуздање, отвореност, радозналост, истрајност, отпорност и креативност. *Године узлета* промовишу програме који настају кроз заједничко учествовање, у простору који је инспиративан и провокативан за дете и где оно може слободно да истражује, да се игра, да промишља, да сарађује са другима, испробава и упознаје свет око себе.

Слика 1. Структура документа *Основа*

У *Годинама узлета* простор се схвата као трећи васпитач.

Простор који је инспиративан за истраживање испуњава критеријуме квалитетног простора (физичко окружење треба да подржава сарадњу и позитивну међузависност, уважавање посвећености у активности и иницијативу, истраживање, експериментисање, стваралаштво, различитост, припадност и персонализованост, телесни, сензорни и естетски осећај и зачудност).

Суштина није да се простор декорише, већ да буде организован у просторне целине које деци омогућавају предвидљивост, да раде и сарађују, да могу да се осаме ако то желе, да им буду приступачни разни материјали. Инспиративан простор за истраживање има мноштво материјала – природних, полуструктурираних, неструктурираних, који позивају децу да истражују, да стварају са другом децом. Дакле, основе програма метафорично су назване *Године узлета*, јер је предшколски узраст јединствено, вредно и непоновљиво доба у животу сваког детета и период отворених могућности и јединствених потенцијала, а циљ предшколског васпитања јесте подршка добробити детета.

Основе овог програма подржавају развијање програма васпитно – образовног рада који настају кроз заједничко учешће деце и одраслих у просторима који су инспиративни и провокативни за дете, у којима оно може слободно да истражује, да испробава, да се игра, да сарађује са другима и упознаје свет око себе.

Интегрисани приступ у васпитно – образовном процесу

Према најновијим стручним тенденцијама, интегрисани приступ активностима деце предшколског узраста представља будућност предшколског васпитања. Интегрисани приступ путем тематског повезивања садржаја из различитих области подразумева да васпитачи обједињују стечена знања из различитих васпитно – образовних области и примењују их у раду с децом од 3 до 7 година. Тематским приступом активностима интегришу се све предметне области у оквиру једне теме. То значи да тематске јединице треба конципирати тако да се задаци из различитих области повежу, обједине и остваре унутар задате теме. У савременим предшколским програмима комбинују се елементи неге,

превентивно-здравствене и социјалне заштите, као и квалитетан васпитно-образовни рад са децом од рођења до поласка у школу како би се омогућио оптималан раст и развој сваког детета, и осигурали довољно подстицајни услови за учење и образовање – што је основ интегрисаног приступа.

Интегрисани приступ развоју и учењу предшколске деце заснива се на схватању детета као јединственог и целовитог бића, активног, интерактивног и креативног (Милошевић и сарадници, 2017). Зато и предшколско васпитање и образовање мора бити целовити процес у коме су процеси бриге, неге, васпитања и образовања повезани и уткани у све сегменте живљења у вртићу. Учење треба да се одвија кроз целокупно, интегрисано искуство које дете непосредно стиче у процесу активног деловања на своју околину, у ситуацијама које за њега имају смисла и које смисао повезује. Физичка средина за учење треба да буде подстицајна за децу – опремљена одговарајућим дидактичким материјалима и средствима за игру и активности деце који ће омогућити истраживање, откривање, експериментисање, манипулисање предметима, откривање проблема, конструисање знања, разумевање, кретање деце. Битно је да се деци обезбеди свеобухватан приступ у усвајању нових знања (Стојановић, Ковачевић, Богавац, 2018).

Интегрисаним приступом у васпитно – образовном процесу омогућава се сагледавање једне теме из различитих углова, а то помаже усвајање нових садржаја, њихово памћење кроз *умрежавање* и ширење функционалног знања. Предношћу интегрисаног приступа сматра се пропустљивост граница међу областима, чиме се деци у великој мери олакшава усвајање и разумевање нових знања, непосредно утиче на развој интелектуалних способности, на социјални, емоционални, естетски развој, подстиче се креативност. Нове Основе програма предшколског васпитања и образовања у Србији заснивају се управо на интегрисаном приступу, нези, васпитању и образовању (Стојановић, Ковачевић, Богавац, 2018). Модел који је развијен с циљем унапређивања квалитета предшколског васпитања и образовања – *Калеидоскоп* – заснован на савременим приступима пракси и разумевању мултифункционалности предшколског васпитања и образовања, представља теоретско полазиште за интегрисан развој предшколског васпитања и образовања у погледу праведности, квалитета, програмске и организационе диверсификације (Павловић Бренеселовић, Крњаја, 2017).

Концепт савремене предшколске установе

Важност просторног окружења за учење препознаје сваки озбиљнији програм образовних политика, који најчешће јасно наглашава меру стварања стимулативног окружења за учење, планираног и промишљеног на темељу развојних потреба детета и ученика 21. века, а како би се осмислила нова и боља окружења за учење. Кад говоримо о значају простора и окружења у коме се дете налази превасходно говоримо о задовољењу дечијих развојних потреба и интереса. Зато је неопходно обезбедити и понудити детету просторно и материјално окружење које ће му омогућити оптималан физички, интелектуални и социо-емоционални развој. Да би се такав развој десио, морамо знати да су неопходни подстицаји из окружења који ће на дете деловати путем чула вида, слуха, додира, укуса и мириса (Vukić, 2012: 126), кроз богатство сензорних подражаја, будући да такви подстицаји највише кореспондирају са дечијим когнитивним процесима (Zini, 2005: 15 – 17).

Такво окружење је управо подстицајно окружење јер оно пружа стицање искустава и сазнавања света које превазилази интелектуално *академско* учење. Искуствено учење подстиче дечију самоиницијативност и самопоуздање, чиме се ученици оснажују за *учење учења*, као и за животне изазове који их очекују у будућности. Како је контекст и окружење у коме се остварује васпитно – образовни програм снажан подстицај савремених наставних програма, потребно је навести да постоје разлике између традиционалног и савременог и у светлу институцијског контекста. Тако је простор у традиционалном програму организован као једна велика целина у коме се врши организовано поучавање све деце у исто време, док се у савременом програму простор организује у виду интересних простора у којима дете може да бира активности у зависности од свог интересовања (Cvijanović, 2017: 43 – 44).

У погледу васпитно – образовног рада Године узлета се базирају на концепту *Ређо Емилија*. *Ређо Емилио* курикулум представља један од данас веома актуелних приступа у области предшколског васпитања и образовања. Овај концепт васпитања и образовања настао је у северној Италији, у граду Редо Емилиа, када су родитељи, учитељи, васпитачи и деца заједно почели да реконструишу друштво након Другог светског рата.

Најзначајнију улогу у оснивању и ширењу идеја овог приступа имао је Лорис Малагуци. Захваљујући његовим визионарским идејама и енегричном приступу Reggio Emilia педагогија је од *васпитања у заједници* прерасла у концепт васпитања који је постао заступљен широм Европе, уз стални пораст интересовања за овај вид организације васпитно - образовног процеса у Азији, Аустралији и Северној Америци. Полазећи од идеје да дете има сто језика, а *ми одрасли му својим приступом и васпитањем избришемо или занемаримо деведесет девет* (Первишић, 2007: 181).

Малагуци промовише васпитно – образовни концепт који се темељи на искуствима деце и непрекидном истраживању. Неминовно, и улога васпитача је у овом приступу другачија у односу на традиционалну – васпитач постаје истраживач који у раду са децом поставља хипотезе о могућем току активности, али коначан избор активности и начин рада одређује у сарадњи са децом. Рад се организује на основу пројеката чије теме одређују васпитачи и деца у сарадњи уз непрестани дијалог. Рад на пројекту није унапред временски одређен и зависи пре свега од интересовања деце за бављењем одређеном темом. Велики значај у Ређо Емилиа курикулуму има и брижљиво вођење педагошке документације: писмено, аудио или визуелно документовање свих активности заузима важно место у раду васпитача. Педагошка документација омогућава васпитачу да добро упозна децу са којом ради, брижљиво чување дечијих радова поручује деци да се њихов рад цени и да се њихов труд поштује, а истовремено документација омогућава родитељима детаљнији увид у дешавања у вртићу – шта њихово дете ради, како учи и како је текао процес дечијег рада. Малагуци је на питање како бирају тако занимљиве теме за пројекте одговорио: *Треба расправљати, расправљати и расправљати* (Первишић, 2007: 182). Још једна битна одлика Reggio Emilia вртића јесте брижљиво вођење педагошке документације. Кроз читав вртић, ходнике, заједничке просторије, постављене су сталне изложбе радова које су направили деца и васпитачи. Зато Малагуци полази од тога да и зидови документују и говоре (Gandini, 1998: 49-99).

Пројектни модел

За Ређо Емилио вртиће специфично је да не постоје класични план и програм рада. Уместо тога, деца и васпитачи окупљени су око пројекта. Васпитачи који раде у Ређо Емилио вртићима сматрају да је рад на пројекту окосница стицања искуства деце и васпитача. Према Ређо концепцији рад на пројекту није могуће унапред планирати, нити структурирати. Осим тога, дужина трајања пројекта није унапред одређена, а и не зна се у ком смеру пројекат може да се развија. Са друге стране, оно што се унапред зна, то је да ће у пројекат бити укључени, међусобно се смењивати истраживање, изражавање, дискусија, потом поново истраживање и то све кроз употребу различитих симболичких језика. Васпитачи и деца бирају тему пројекта којим ће се бавити. Тако започињу истраживање проблема који их занима, и који је део њиховог искуства (*уместо садржаја који су унапред одређени и структурирани од стране одраслих*).

„Пројекат представља основу у којој је акценат стављен на јаком уверењу да је учење путем делања, размене идеја и искуства кроз дискусију, најбољи начин за стицање знања. Пројекат представља део истраживања неке области или неке шире теме у коме су дечје идеје, питања, теорије, претпоставке и интересовања главна детерминанта и полазиште у обезбеђивању различитих искустава, садржаја и активности. Општи циљ Пројектног приступа, према Кац и Чард, јесте развијање дечјег ума, при чему оне под термином „ум“ не подразумевају само знања и вештине, већ и социјалну, емоционалну, естетичку и духовну сензибилност” (Милановић, Видановић и Богојевић, 2014: 64).

Сврха пројектног приступа је стварање услова у којима ће деца млађег узраста моћи самостално и лако да усвоје знања уз коришћење различитих извора. Такође, научиће да примене усвојена знања у решавању практичних проблема, као и когнитивне, комуникативне вештине стечене кроз рад у различитим групама, а развијаће и вештине истраживања и размишљања. Вредновање пројекта се може обављати свакодневно или на крају израде пројекта. Предност свакодневне процене је у томе што деца имају увид у свој напредак. Такво вредновање пружа могућност и васпитачу да промени или побољша даље кораке. Овакав приступ учењу пружа елементарне наративе саморегулисаног учења.

Битно је да се деци обезбеди свеобухватан приступ у усвајању нових знања. Идеје о интегрисаном приступу у раду с децом предшколског узраста јавиле су се почетком XX века када почиње да се развија пројектно планирање (програмирање). Принципи и елементи пројектног планирања основа су целовитог, интегрисаног рада који подразумева равноправан однос свих актера – деце, васпитача, родитеља, стручних сарадника. У договору с васпитачима, деца према својим интересовањима раде на одређеном пројекту у групама, паровима или индивидуално. „Рад на пројекту се, према Килпатрику, одвија у следећим фазама: заједничко постављање проблема, изношење претпоставки за решавање проблема, израда плана за решавање проблема, рад на пројекту по дефинисаном плану, извођење закључака и примена садржаја и закључака у практичном животу” (Миросављевић, 2019).

Будуће васпитаче треба оспособљавати да планирају пројекат у зависности од ширине теме и дечјих интересовања. Тема (пројекат) могу да се планирају око књиге, годишњег доба, боја и слова, с тим што треба уважавати идеје које имају деца. Васпитачи морају добро овладати различитим областима како би у пракси могли да повезују различите целине. Комбиновањем и применом знања и умећа из различитих области васпитачи интегрисаним приступом треба да осмисле активности у којима се повезују садржаји различитих дисциплина у логичке целине – кроз конкретне теме и проблеме, за чије су разумевање и решавање потребна знања различитих дисциплина.

Теоријска знања васпитача из различитих области треба да буду на високом нивоу, јер праксу треба унапређивати, развијати и иновирати. Препознавањем дечјих потреба и интересовања, васпитачи у интегрисане активности могу уносити бројне иновације, мотивисати децу за учење и развијање вештина. Интегрисане активности представљају корак даље у односу на повезивање различитих области које су практиковане кроз корелацију. *Нове Основе програма предшколског васпитања и образовања у Србији* заснивају се управо на интегрисаном приступу, нези, васпитању и образовању. Према *Годинама узлета*, простор реалног програма подразумева свакодневно коришћење отвореног простора за различите активности, игре и истраживања деце.

Музика у предшколској установи и њен утицај на развој детета

Васпитање музиком у тесној је вези са развојем сензорних, првенствено слушних способности. Оне се односе намогућности слушања музичких тонова. Осим слушних способности, музика утиче и на развој моторике. Доживљаји музике су, такође, драгоцени подстицаји иза развој говора. Слушајући музику, дете је у прилици да развија и способност запажања, најпре разлику у висини тонова, дужини њиховог трајања, боји и јачини извођења. Временом, дете запажа и промене у ритму, различитост мелодијских токова и расположења, тј. карактер музичког дела.

За предшколско дете карактеристично је и то да је његова пажња углавном нестална. Оно врло често мења игру и занимање, концентрише се на оне надражаје који су изразити и који га занимају, али и то не траје дуго. Ипак се дете, при пробуђеном интересовању, може дуже времена задржати на једној ствари. Музика је најјаче средство које може привући интересовање детета, а то значи да се помоћу ње може створити намерна пажња. И памћење предшколског детета је карактеристично и специфично. Дете памти не због тога што хоће свесно нешто да запамти, већ зато што му је то интересантно и доноси промену у игри, а музика је погодно средство за то.

Музичко васпитање утиче и на развој мишљења. За свако уметничко васпитање, самим тим и музичко, машта је најважнији услов. Како се рад у предшколским установама одвија у облику игре, и у музичком васпитању игра је доминантна. Музичка игра, у којој је музика покретач и носилац многих радњи које се збивају у игри, увек је радо бирана од стране деце. Играјући се, деца размишљају о начину игре, покушавају да драматизују одређене песме или слушана дела и на тај начин развијају своју машту. Машта се развија заједно са развојем мишљења.

Музички педагог Ирена Којов Буквић музичко васпитање дефинише као „планско утицање на формирање личности детета путем побуђивања интереса, потребе, способности и естетског односа према музици“ (Којов – Буквић, 1985: 15). Она указује да се музички развој испољава у области емоција, осећања, опажања и слуха, „од разликовања појединачних звукова до целина, односно до диференцирања висине тонова, ритма, боје, темпа и динамике“ (Којов – Буквић, 1985: 16).

Музичко васпитање у предшколским установама подразумева музички развој деце, али, оно без сумње подстиче и доприноси развоју интелектуалних, моралних, естетских, физичких, психичких, емоционалних, социјалних аспеката личности. Психолог Ксенија Радош подвлачи да из тог разлога музика у предшколским установама треба да буде уткана у дневне активности као њихов интегрални део. Она треба да буде у служби „најважнијих развојних и педагошких циљева, а да истовремено за дете представља извор задовољства, уживања и естетских доживљаја“ (Мирковић Радош, 1986: 1). Један од васпитно – образовних задатака Музичког васпитања је и развој воље предшколског детета. Интересантни и емоционално обојени садржаји, учиниће музичку активност успешном, а деца ће са вољом учествовати у њој. Музичко васпитање утиче на формирање разних особина личности и помаже деци да стекну разноврсне навике, као што је култура понашања.

Вртић као васпитно – образовна установа, има велики и одговоран задатак да негује, васпитава и прати психички и физички развој предшколског детета. Саставни део васпитно – образовног процеса предшколске установе је и рад на музичком васпитању предшколске деце. Интензивни развој деце овог узраста подразумева и развој њихових музичких склоности и способности. Неговање тих особина путем музичког васпитања има велики значај за формирање комплетне личности. Музика има немерљив значај и улогу у развијању и формирању личности детета, првенствено због тога што она непосредно, снажно и вишеструко делује на човекову психу, духовно га обогаћује и оплемењује. Васпитно – образовни процес има важну улогу у *формирању система вредности*, нарочито у периоду детињства и ране адолесценције. Он, као важан медијатор између реалних и жељених кретања и промена у друштву, треба да преноси младима друштвено пожељне вредности. Музиком се остварују простори за спонтану, топлу комуникацију у међусобној комуникацији деце и деце са одраслима. Непосредност деловања, једна од основних одлика музике, од највећег је значаја у предшколско и школско доба – доба најбурнијег развоја личности. Радост, туга или неко друго расположење исказано музиком доживљавамо и онда када нисмо у стању да објаснимо на који начин је музика подстакла одређено расположење у нама. Дете, искрено и отворено за нова сазнања, спонтано прихвата оно што му музиком нудимо. Музика доприноси стварању пријатне васпитне

средине за игру и рад. Њом се подстиче и негује дечија пажња, исказивање покретом, развија говор, осећај отворености и спремности за исказивањем.

Музика буди емоције детета. Оно се препушта непознатим токовима развоја музичког дела. Дечији доживљаји музике описани речима или ликовним стварањем, пружају могућност васпитачу да упозна дете, његове скривене унутрашње конфликте и проблеме, интересовања, маштовитост и спретност у исказивању.

Имајући у виду дететов начин резоновања, његов развојни ниво, васпитач креира игру, култивише је, сугерише нове идеје и развија његово стваралаштво. На тај начин, васпитач има велику улогу у откривању звучног света који представља задовољство детету и подстиче га на даље музичке активности. Мотивисано за рад, дете радо приступа групи у потрази за новим истраживањима. Музичко васпитање је планско утицање на формирање личности детета путем побуђивања интереса, потреба, способности и естетског односа према музици. Морално васпитање музика помаже на тај начин што својим тачно одмереним ритмом, мелодијом, хармонијом и динамиком васпитава дете да у својим поступцима, у игри, у односу на своју околину, у сопственим обавезама према породици и окружењу, буде пажљиво, тачно, уредно, марљиво, послушно, самодисциплиновано, издржљиво и истрајно. Садржина научених песама подстиче његову љубав према природи, људима и животињама. Поред тога, дете кроз песму упознаје нове ствари које код њега изазивају интересовање за нова знања (Павловић, Цицковић – Сарајлић, 2015: 293).

Васпитач, учитељ или наставник је значајан не само као модел за идентификацију већ и као неко ко надзире, води, благо усмеравајући понашање детета и тако му својим повратним и повременим интервенцијама омогућава да лакше и брже учи (Матић, Мирковић – Радош, 1986: 46 – 47). Основни захтев за сваког учитеља и васпитача на сваком образовном нивоу, а поготово на предшколском и основношколском узрасту, јесте да омогући узајамно допуњавање знања, вештина и диспозиција.

Резултати бројних развојних студија указују на то да се програми и методе рада на предшколском и млађем основношколском узрасту морају планирати тако да оптимизују стицање оба чиниоца – знања и вештина, али и диспозиција да се те вештине користе. Некорисно је стећи неко конкретно знање ако се у процесу његовог стицања изгуби склоност, међутим, поседовати склоност без одговарајућег знања или вештине такође није

од користи. Остајање само на интересовању без указивања на важност знања, несумњиво је штетно, пошто дете не активира диспозицију; према томе, у оквиру музичког васпитања морају постојати и садржаји за активирање и даље развијање диспозиција (Мирковић Радош, 1986: 273).

ЗАСТУПЉЕНОСТ МУЗИКЕ У ВРТИЋУ ПРЕМА ГОДИНАМА УЗЛЕТА

Из аспекта Методике музичког васпитања деце предшколског узраста важни тренуци који утичу на реализацију музичке, као водеће активности, издвајају се: време, корелација и интеграција, мотивација и креативност, окружење.

Ова четири аспекта показала су се као кључни у планирању, обликовању и реализацији интегрисане активности музичког васпитања. Пракса је показала да су мотивација и креативност у највећој мери резултат припремљености студента или васпитача и углавном зависе од окружења и расположења деце (Лазивић, Матовић, Велишек –Брашко, 2019).

Интегрисана активност, концепцијом предложеном у *Годинама узлета*, дозвољава искорак из устаљене форме усмерене активности чиме може да појача, али и умањи креативни и радни потенцијал реализатора. С обзиром на то да је акценат на интегрисању области, често долази до коришћења елемената других методика у реализацији музичког, који нису део интегрисане праксе, већ је реч о корелацији сродних садржаја. Корелација се често мења интеграцијом и обрнуто. „Корелација у васпитно-образовном раду односи се на функционално повезивање и усклађивање садржаја који су слични или се међусобно допуњују, док интеграција подразумева удруживање мањих у већу целину уз међусобно повезивање наизглед независних елемената и деловања. Добро испланиране и увезане корелативне активности интегришу садржаје различитих области” (Мркаљ, 2014 :48).

Музичко васпитање, за разлику од области којима је потребна специфична радна средина, не изискује нужно посебно окружење приликом реализације активности, осим ако то не изискује тема. Интегрисана пракса иде у прилог напуштања раније постављених циљева и задатака који дају значај *стварању пријатне атмосфере* приликом

реализације музичке активности. Стога није од пресудног значаја да соба у којој бораве деца нужно буде опремљена инструментима, покривена звуком или звучним бојама, већ да се материјал неопходан за рад на одређеној теми прилагоди етапи рада која води постизању васпитно-образовног циља. Тако окружење у којем деца бораве може бити двориште, обала реке, планина, и тиме довољно инспиративно за реализацију једне од етапа рада у оквиру теме која се обрађује.

Аналогно, васпитач треба и по питању музичког образовања и креативности да испуњава услове савременог васпитача 21. века. Наиме, васпитачима је омогућено да стекну високо струковно и академско образовање. Ово представља велики помак када је у питању васпитачка струка, јер стицањем високог образовања васпитач више није у инфериорном положају у односу на стручњаке других просветних профила. Без квалитетног васпитача који ће са стручним тимом интердисциплинарно посвећивати пажњу детету које је музички талентовано, просечно или исподпросечно неће моћи да се искористе постојећи ресурси дечијег музичког капацитета, а нити да се друга деца подстакну на музичке активности.

Интегрални приступ и индивидуализована подршка детету у савременом и отвореном вртићу може да пружи могућност музички даровитом детету да се правилно усмери у смеру сопственог идентитета. А, такође и да просечно дете подстакне да развија љубав према квалитетној музици. Музичке активности у вртићу најкомплексније делују на дете. Оне код њега развијају: пажњу, радозналост, мишљење, смирују његову хиперактивност или покрећу његово хиперактивно понашање, развијају толеранцију и подстичу на дружење.

Да у савременом времену и савременој педагогији не бисмо ништа препуштали случају неопходно је користити интегративни приступ у раду са децом предшколског узраста, а тиме ћемо допринети да се подстакне развој музичких способности деце предшколског узраста. И опет понављамо, подстицање и стимулација музичких способности деце предшколског узраста квалитетно ће се одразити на његов свеукупни развој. Музика посебно на дете предшколског узраста по инерцији развија: креативност, акцију, когницију, вољу, има и терапеутски учинак, само ако је стручно усмерена. Из изложеног се види да је улога васпитача као и значај интегративног и интердисциплинарног приступа на предшколском узрасту веома велика и одговорна (Јеремић, 2011).

Интерактивним приступом у одабиру композиција за слушање и певање васпитач подстиче развој музичких способности и музички таленат деце и то кроз садржаје осталих активности. Повезивањем садржаја из различитих области дете лакше и брже усваја појмове, јер је такво усвајање знања кроз музику условљено чулним доживљајем. Деловањем преко чула – слуха, музика која се пева, свира или слуша, усмерена је на усвајање појмова која су условљена емоцијама. Елементи чулног код сваког детета почивају на тројству звук – покрет – ритам. На овом тројству треба градити и прве кораке ка музичкој уметности (Мартиновић – Богојевић, 2010: 671).

Интегративни програми у чијем се средишту налазе деца засновани су на уверењима који су у складу са демократским правилима: индивидуализовати образовне активности за свако дете, пружити деци прилику да чине добре изборе који ће подстаћи даље учење, ангажовати децу активним учењем, успоставити односе са породицама и подстаћи их на непосредно укључивање у образовање њихове деце.

На основу ових уверења могуће је креирати и активности музичке културе у вртићу: упознавањем музичких способности сваког детета формирати групе према степену развијености музичких способности и индивидуално радити на њиховом даљем развоју, одабраним садржајима у слушању музике и певању песама неговати музички укус детета и жељу за слушањем и певањем вредних уметничких дела, моделом ИМП дете ће бити активан учесник у стицању и усвајању знања и осмишљеним музичким активностима (дечје музичко стваралаштво, слушање музике, дечјим музичким играма уз покрет и извођењем музике – певањем и свирањем) успоставити односе са породицама и подстаћи их на непосредно укључивање у образовање њихове деце (Јеремић, 2012).

У *Основама програма* (2018: 27 – 29) физичко окружење (просторно – временска организација) се посматра као начин на који се обликује положај детета у програму. Простор на најдиректнији начин одражава концепцију програма и због тога се од васпитача очекује да нарочиту пажњу посвећују његовом сталном реструктурирању, обогаћивању, осмишљавању. Временска организација подразумева да редослед ситуација и активности буде такав, да задовољи дечије потребе – да постоје и предвидљиве секвенце у дневном распореду као и флексибилност. Просторно-временска организација не треба да буде подређена свакодневним рутинама (обедовању и одмору), већ се оне интегришу у програмску концепцију. Просторне целине у радној соби треба да пружају деци сигурност

и предвидљивост – да знају где се шта налази, да буду самостална у избору а истовремено да омогућава различите врсте истраживања. Сензорна просторна целина требало би да поседује музичке инструменте (готови или прављени) за децу и одрасле: звечке, звона, удараљке, триангл, музичке шушкалице, ксилофон, музичке кутије, звучне играчке...

Пример музичких радионица

У музичкој радионици се деци приближава свет музике кроз игру у непосредном контакту са музиком и садржајима приступачним њиховом узрасту. У опуштеној атмосфери, треба да се створе подстицајни услови и активира учешће деце у различитим активностима: певање и свирање, слушање музике и музичко стварање. Ако се зна да је овај узраст детета најпогоднији за развој елементарних музичких способности, може се претпоставити колики су значај и обавеза вртића да организовано утичу на развој музикалности деце тако што ће кроз музички повољне услове, активирати њихове потенцијале и омогућити да их даље користе и развијају ма колики и какви они били. Дечије музичко стваралаштво представља виши степен активирања музичких способности које се стичу у свим музичким активностима, као резултат креативног односа детета према музици. У музичкој радионици су предвиђени различити видови стваралаштва: изражавање музичког доживљаја на више начина, говором или средствима других уметности, изражавање ритмичким удараљкама, импровизација ритмичке пратње, импровизација кратких мелодијско – ритмичких целина на бројалице и задате стихове. Кроз низ радионица, у којима је музика основно средство и инспирација за рад, деца се могу упознати и са традиционалном музиком и играма одабране културе и представити покрет кроз визуелне уметности. Деца старијих група у вртићу истраживала су шта све од предмета који се налазе око нас може да произведе звук и, кроз игру, откривала како уз помоћ импровизованих инструмената и покретима својих тела могу да опонашају звуке из природе. Након што су одгледала филм састављен из низа аудио и визуелно приказаних сегмената из природе, поновљали су га искључујући наизменично звук или слику и покушали да сами произведу одговарајући звук или обрнуто, да погоде само на основу звука шта је приказано на снимку. Активност се одвијала у холу, у делу који је, заједно са децом осталих група из вртића, током неколико недеља формирана музичка просторна

целина, па су грађене градили музичке скулптуре, украшаване, опремане, уз помоћ родитеља, ручно израђеним инструментима направљеним од најразличитијих предмета. Поред скулптура, простор је испуњен разноликим музичким игрицама и дидактиком, као и мини постерима чувених композитора са унетим QR кодовима, чијим читавањем родитељи и деца на телефону могу да одслушају најпознатије композиције ових аутора. Овде се јављало партнерство деце различитог узраста у плесним кореографијама, интеграција плесних активности у свакодневни рад, увид у плесне могућности деце, сарадња међу групама у плесним активностима, индивидуализација, помоћ старије деце млађој у вежбању кореографија. Стваралаштво покретом има вишеструки значај за психофизички развој најмлађих. Искуства о складном и лепом покрету, стечена путем извођења музичких игара, предуслов су за успешне стваралачке импровизације. Активност од посебног развојног значаја у предшколском узрасту је игра детета, боље речено његово играње. Игром дете вежба и развија своје физичке и психичке снаге и способности, стиче знања о спољном свету и богати свој емоционални живот, развија и формира вољне особине, богати речник и изграђује свој говор.

Стога се игра јавља као основни облик учења предшколског детета. ***Кроз игру, од музике до нових сазнања !***

МЕТОДОЛОШКИ ДЕО РАДА

Музичке активности у вртићу одвијају се у оквиру активности које су предвиђене планом и програмом – певање песама, слушање музике, свирање и дечије стваралаштво, а преко садржаја за које се васпитач самостално опредељује.

Музика има задатак да подстиче и унапређује различите видове музичког развоја детета – опажајног, појмовног, психомоторног, вокалног, као и да развија и интересовање деце за музику. У вртићу се музичко васпитање спроводи кроз разне активности од којих су најзаступљеније: *певање песама, слушање музике, свирање и дечије стваралаштво*. На основу истраживања раног музичког развоја и деловања музике на дете Мира Воглар је, у књизи *Како музику приближити деци*, дефинисала следеће опште циљеве предшколског музичког васпитања: развијање љубави и склоности према музици, пружање могућности за свестран музички развој, прикладним музичким делима омогућавати музички

доживљај, подстицати и развијати свестрано дечије музичко стваралаштво и утицати на формирање елементарног музичког укуса и настојати да деца што мање долазе у додир са мање вредним музичким делима.

Предмет истраживања

Предшколска установа као васпитно – образовна установа, има велики и одговоран задатак да негује, васпитава и прати психички и физички развој предшколског детета. Саставни део васпитно – образовног процеса предшколске установе је и рад на музичком васпитању предшколске деце. Интензивни развој деце овог узраста, подразумева и развој њихових *музичких склоности и способности*. Неговање тих особина путем музичког васпитања има велики значај за формирање комплетне личности. Музика има велики значај и улогу у развијању и формирању личности детета. Ово првенствено због тога што она непосредно, снажно и вишеструко делује на човекову психу, што га духовно обогаћује и оплемењује. Васпитно – образовни процес има важну улогу у *формирању система вредности*, нарочито у периоду детињства и ране адолесценције. Он, као важни медијатор између реалних и жељених кретања и промена у друштву, треба да преноси младима друштвено пожељне вредности. Имајући све наведено у виду, као предмет истраживања наводимо заступљеност музике у раду по Новим основама или Годињама узлета.

Циљ истраживања

Утицај музике на целокупни развој деце може бити валидан једино ако се о њиховим музичким способностима дискутује у почетном периоду идентификовања и предшколског развоја, да би се правовремено утицало на целокупни васпитни рад. Основни циљ истраживања је испитати, критички анализирати, утврдити и интерпретирати ставове и мишљења васпитача о заступљености музике у раду по Новим основама.

Хипотеза истраживања

Складно постојећим теоријским концептима, креирана је главна хипотеза истраживања: Према Новим основама музика је заступљена на предшколском узрасту, више него раније.

Варијабле истраживања

За потребе овог истраживања издвојили смо следеће варијабле, зависне и независне. Независне су пол, старост и године радног стажа испитаника, док су зависне су ставови и мишљења васпитача о заступљености музике у раду по Новим основама.

Мотивисаност истраживања

Имајући у виду теоријски аспект рада и резултате бројних емпиријских истраживања који говоре о значају музичког описмењавања деце предшколског узраста, мотиви за одабир теме овог истраживања јесте заправо испитати ставове и мишљења оних који су у непосредном контакту са децом и испитивању колико утицаја могу имати на заступљеност музике у раду по Новим основама.

Карактер истраживања

Ово истраживање је теоријско – емпиријског карактера, јер смо се бавили задатим проблемом и кроз литературу и путем емпиријског истраживања. С обзиром на значај овог истраживања за педагошку праксу, али и за даље научно сазнање, и даљи истраживачки рад у овој области, истраживање има и практични и теоријски значај.

Методе истраживања

С обзиром на сложеност истраживања васпитних појава и особености изучавања педагошке стварности, избор одговарајућих истраживачких метода у том подручју има велики значај. У истраживању ћемо применити дескриптивну методу као основну методу која је намењена истраживању и приказу теоријских ставова. Дескриптивни метод одавно се користи у проучавању и истраживању педагошких појава. Поред дескриптивне методе, методом теоријске анализе обухваћена је релевантна научна и стручна литература, у чијем светлу су сагледани добијени резултати, анализирани истраживачки проблеми и њихова

веза са теоријским утемељењима. У савременим педагошким изворима постоји општа сагласност у томе да метод теоријске анализе, има широку примену у проучавању и анализи васпитних феномена.

Инструмент истраживања

Техника прикупљања података је анкета, којом се као истраживачком техником могу прикупити подаци о одређеним чињеницама које су неопходне за истраживање. Као инструмент истраживања користићемо технику скале ставова – петостепену Ликертову скалу. Скалом ставова испитивани су ставови и мишљења васпитача о заступљености музике у раду по Новим основама. Скала ставова састојала се од низа тврдњи са којима су испитаници изражавали степен сагласности или несагласности: *1 – никад, 2 – у мањој мери, 3 – делимично, 4 – у већој мери и 5 – у потпуности.*

Узорак испитаника

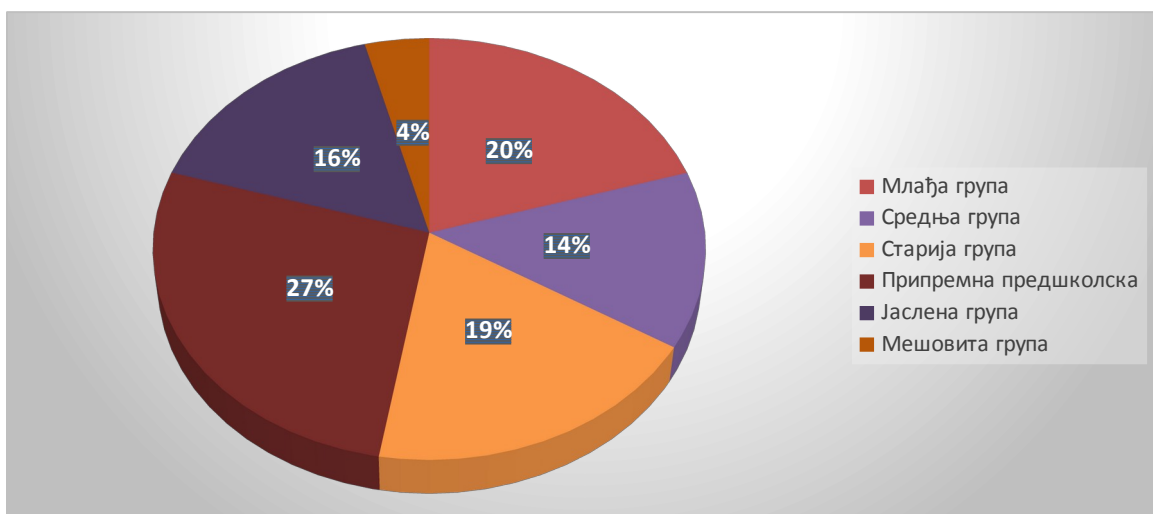
Упитник је попуњавало 74 васпитача различитих старосних доба који су запослени у предшколским установама на територији Кикинде, Новог Сада и Ужица. Анкетирање је спроведено индивидуално са временским неограњичењем. Анкета је била анонимна, што је било омогућено давањем анкетног упитника у ковертама. Васпитачима су дата упутства о начину давања одговора, објаснила су им се могућа нејасна питања. У току истраживања у потпуности се поштовао постављен циљ, због што вернијег и поузданијег резултата.

ИНТЕРПРЕТАЦИЈА РЕЗУЛТАТА

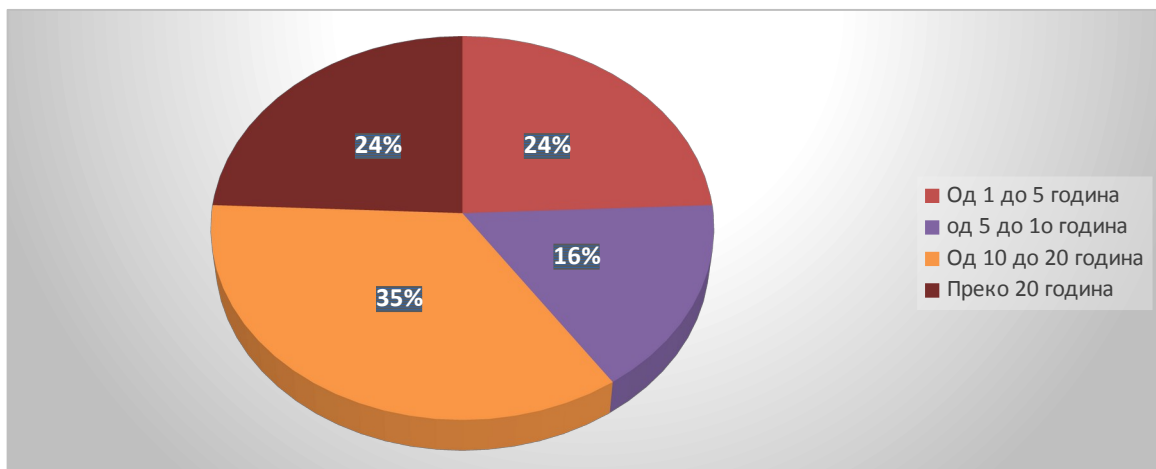
Након што су се подаци прикупили, уследио је процес анализе података.

У овом поступку се зависно од методе и природе података користи читав низ, неретко и сложених, техника која нам дају одговоре на постављена питања. Подаци су обрађени квалитативно и квантитативно у процентима. Резултати су приказани графички.

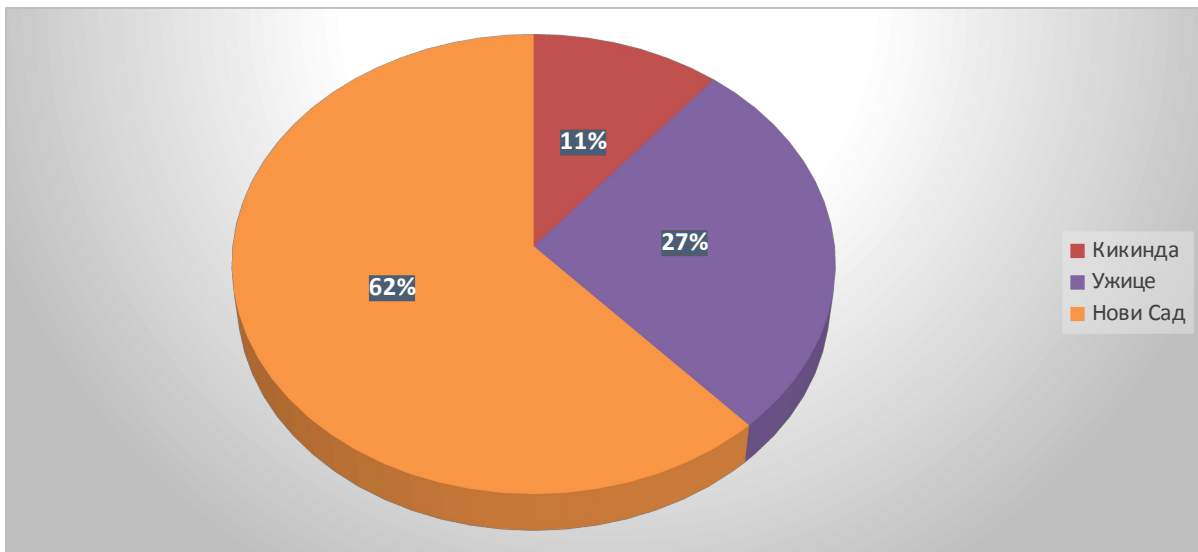
Графикон број 1. Узрасна група

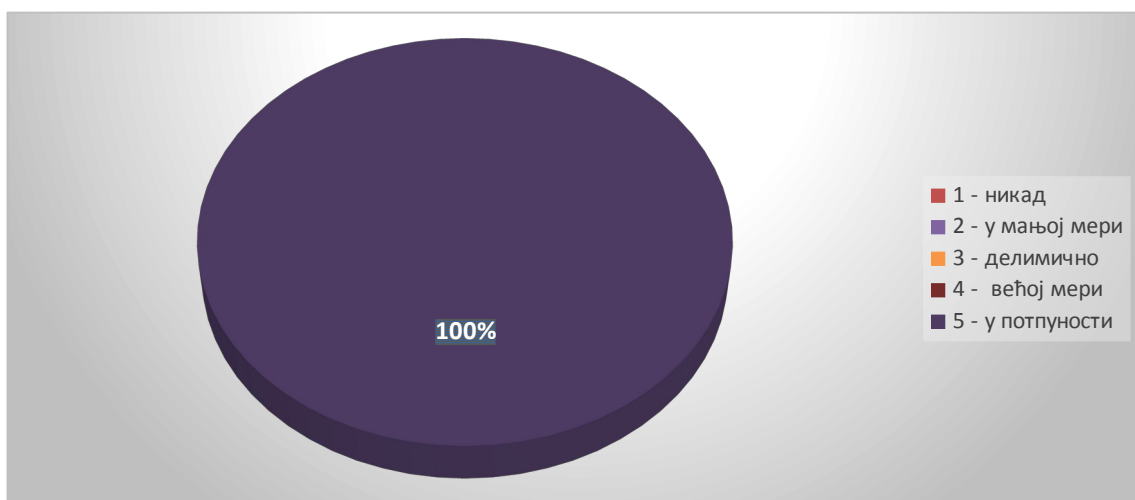
Графикон број 2. Године рада у ПУ

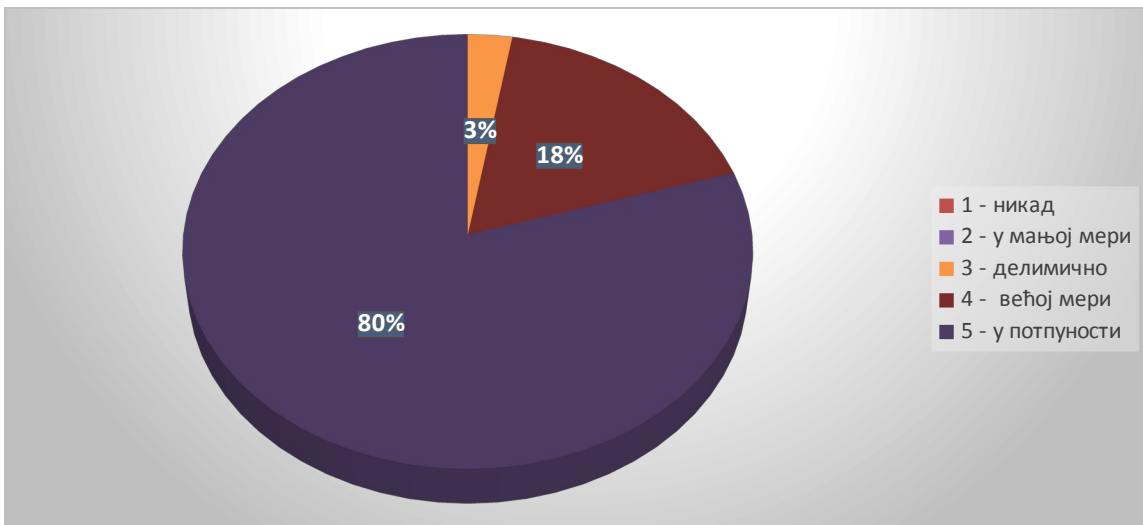
Графикон број 3. Град

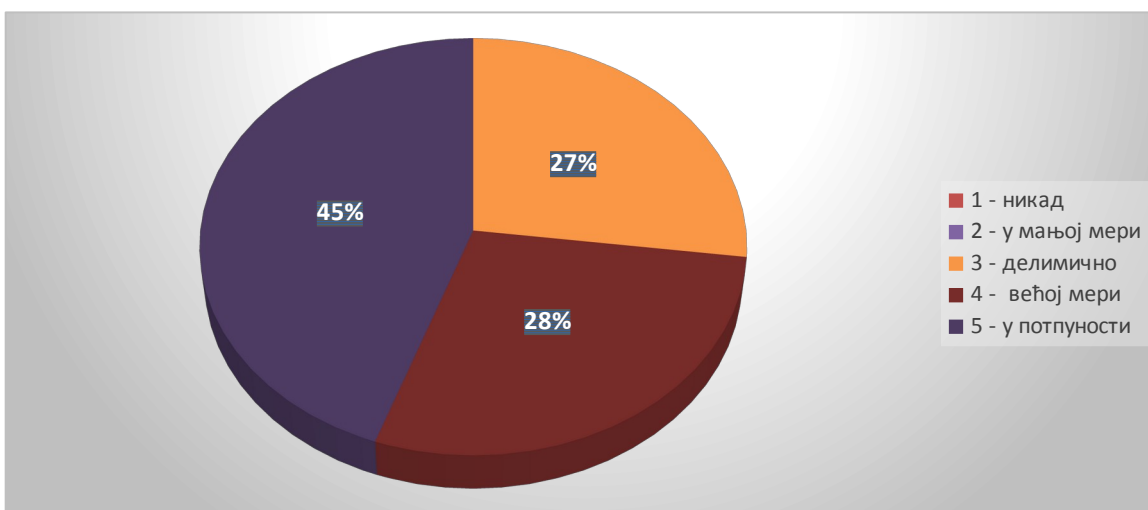
Графикон број 4. У васпитно – образовном раду користим искључиво музику намењену деци.

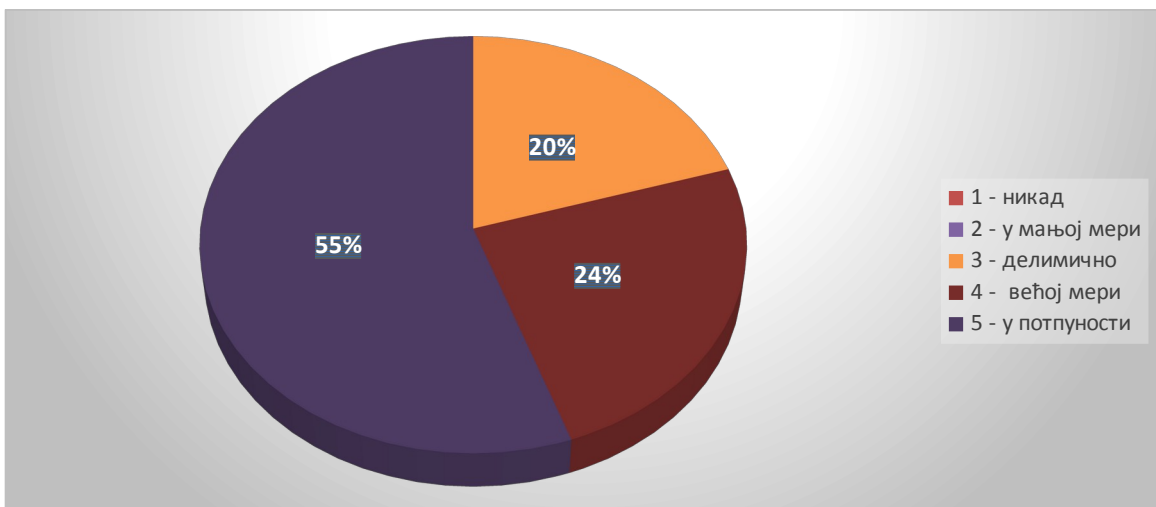
Графикон број 5. У васпитно – образовном раду користим различите музичке активности (бројалице, песмице)

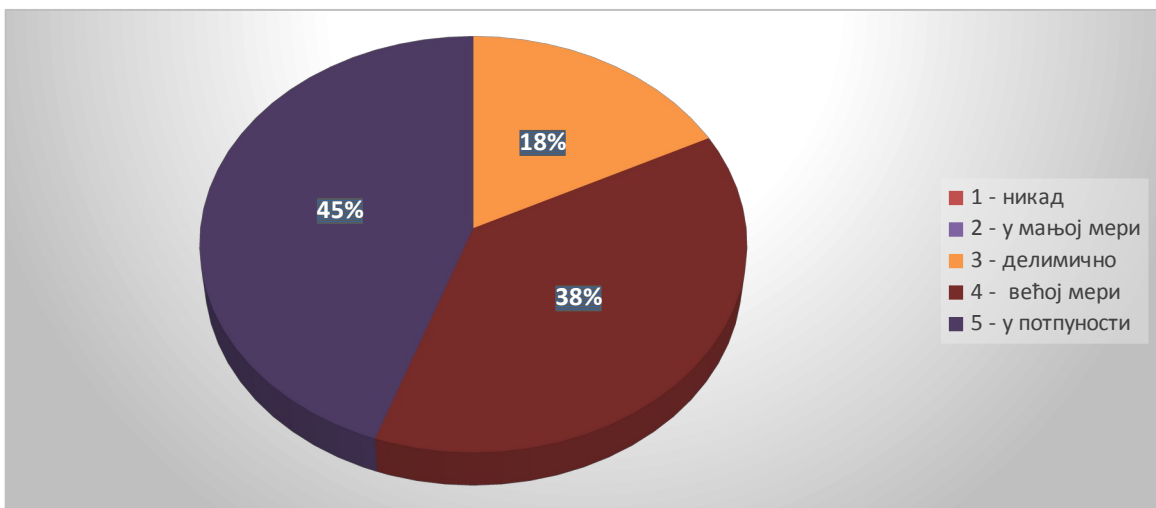
Графикон број 6. Деци су у соби доступни инструменти од различитих материјала (звечке, удараљке, ксилофони, звончићи, дауре, бубњићи)

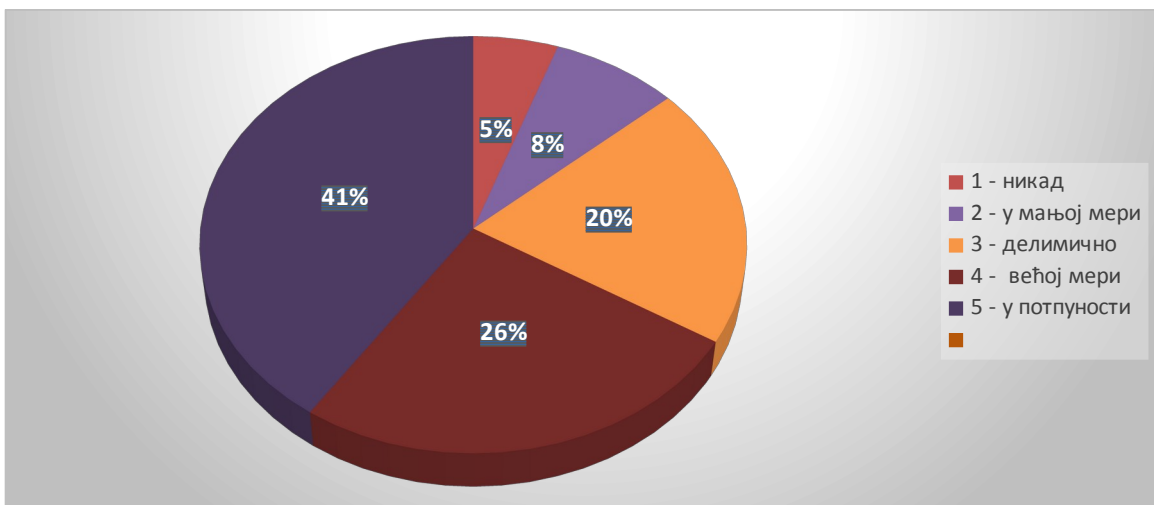
Графикон број 7. У раду користим музичке инструменте и свирам неки од њих.

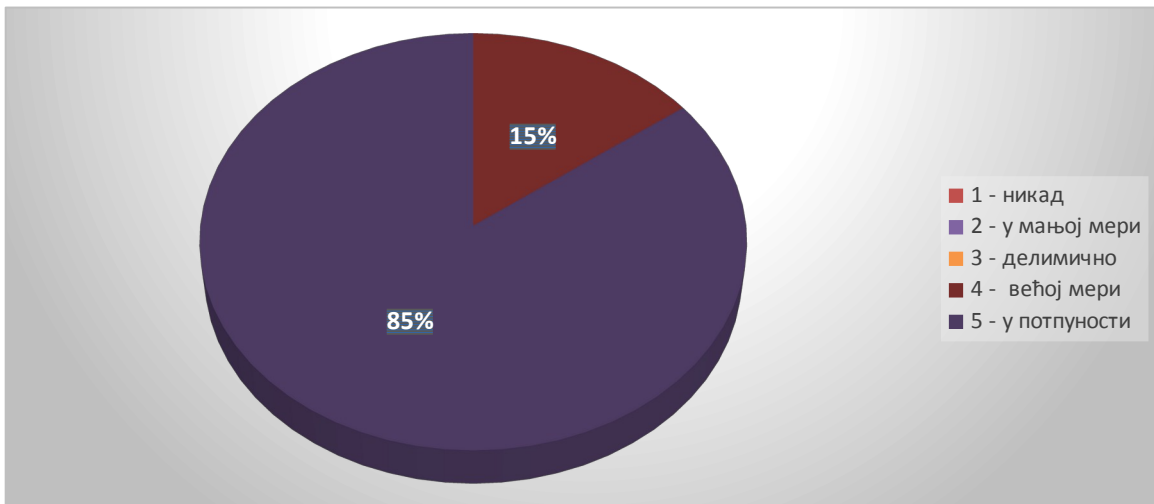
Графикон број 8. *У пројектним активностима увек је присутна музика кроз различите облике активности.*

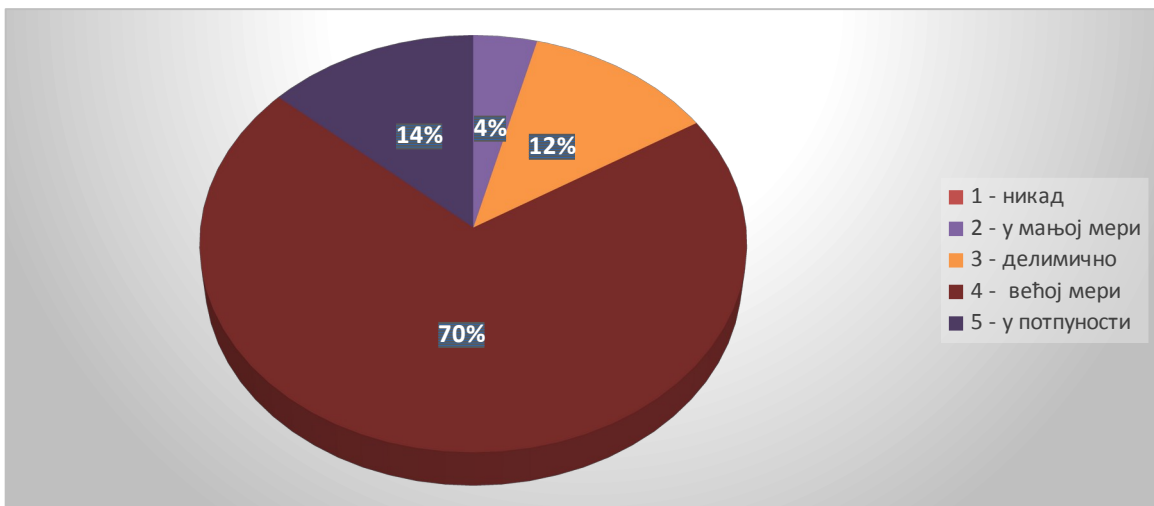
Графикон број 9. *У току спавања музика је пристуна са циљем да опусти децу.*

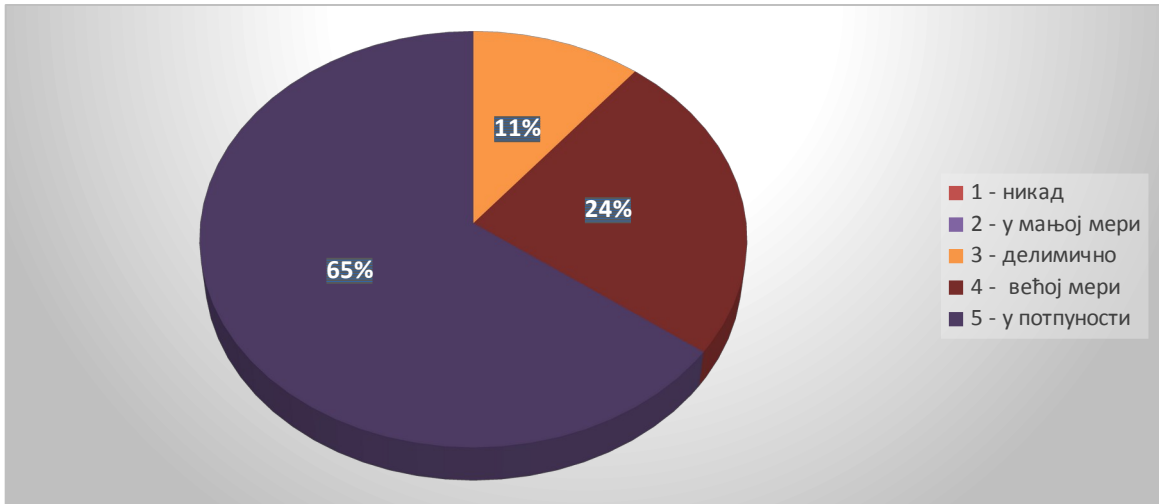
Графикон број 10. *Музика коју користим у раду је увек усклађена узрасту.*

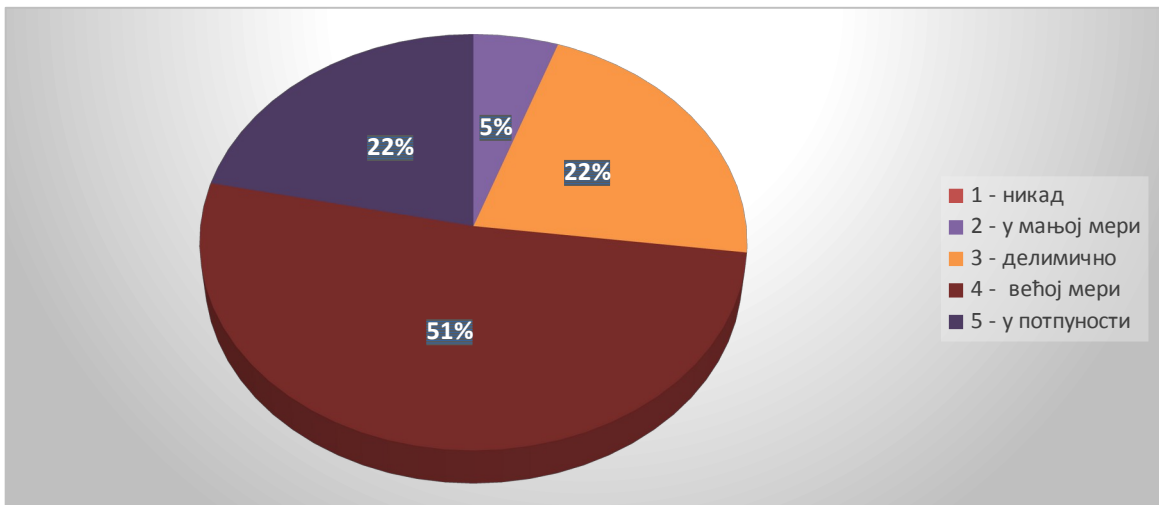
Графикон број 11. *Важан ми је ликовни израз деце кроз слушање музике.*

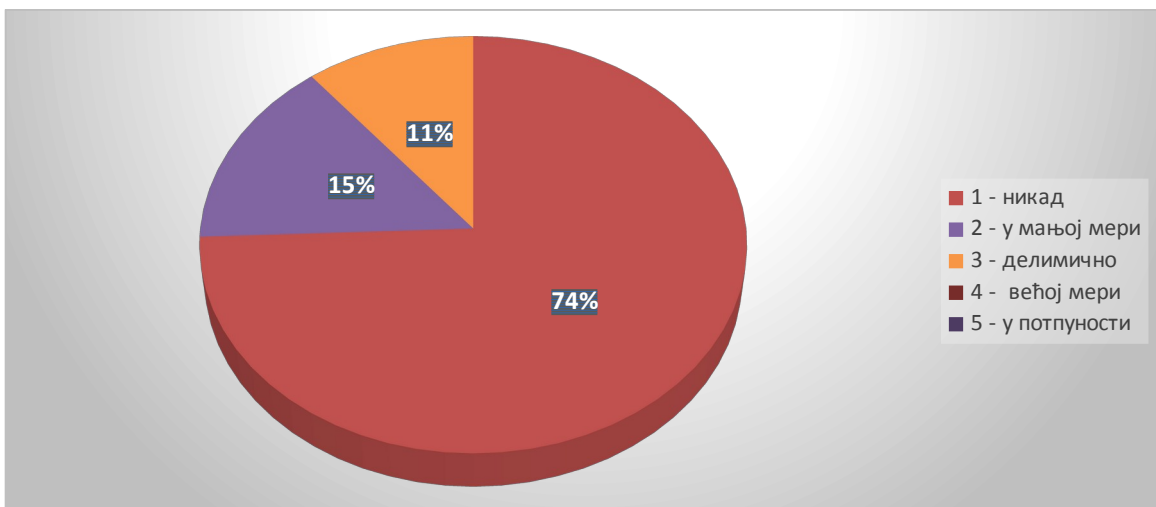
Графикон број 12. Деца користе покрете слушајући музику.

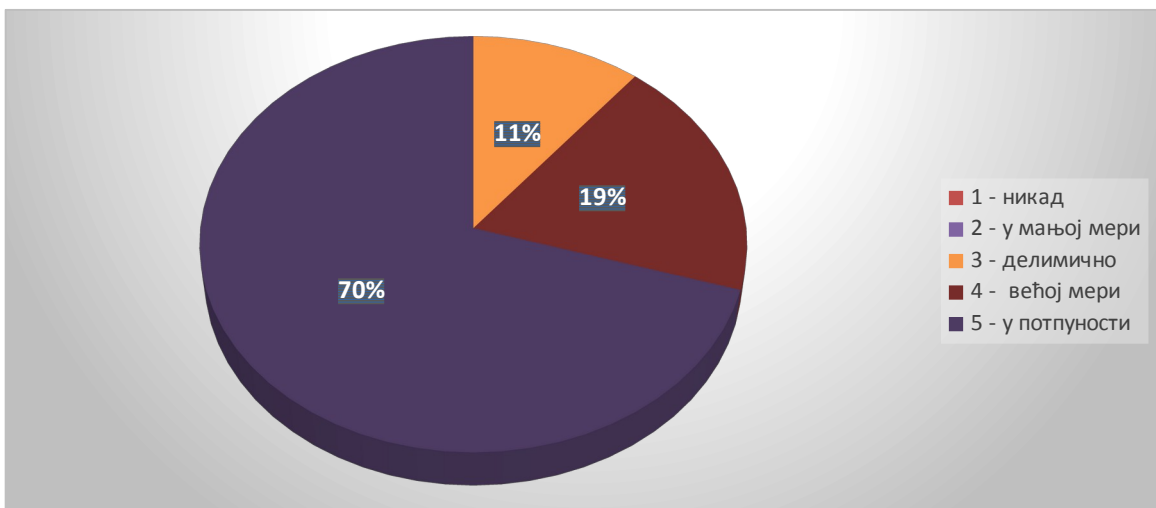
Графикон број 13. У васпитно образовном раду веома ми је битно да што више буде заступљена уметничка или инструментална музика било ког жанра.

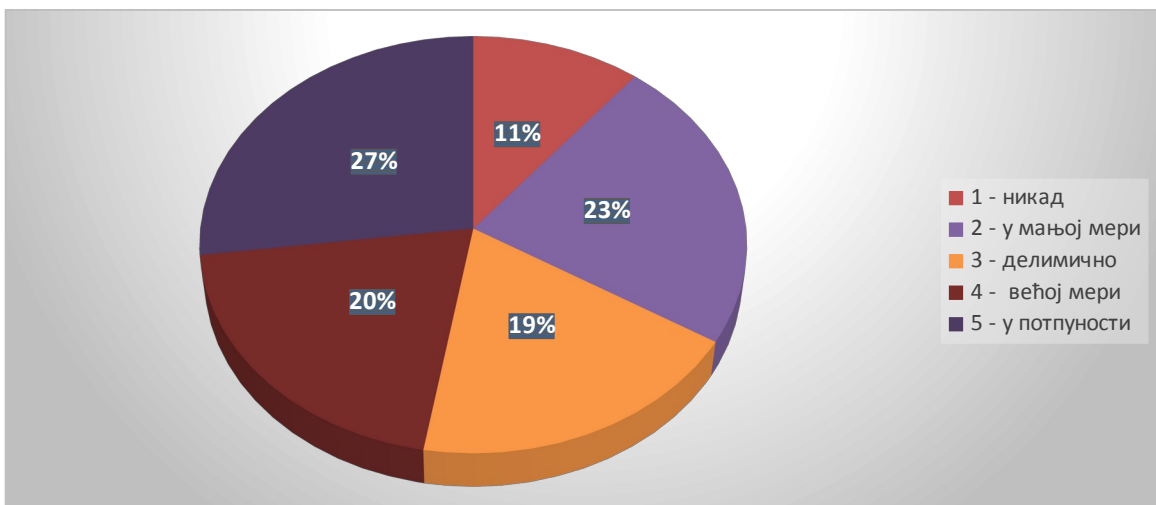
Графикон број 14. Пуштам деци актуелну музику са интернета.

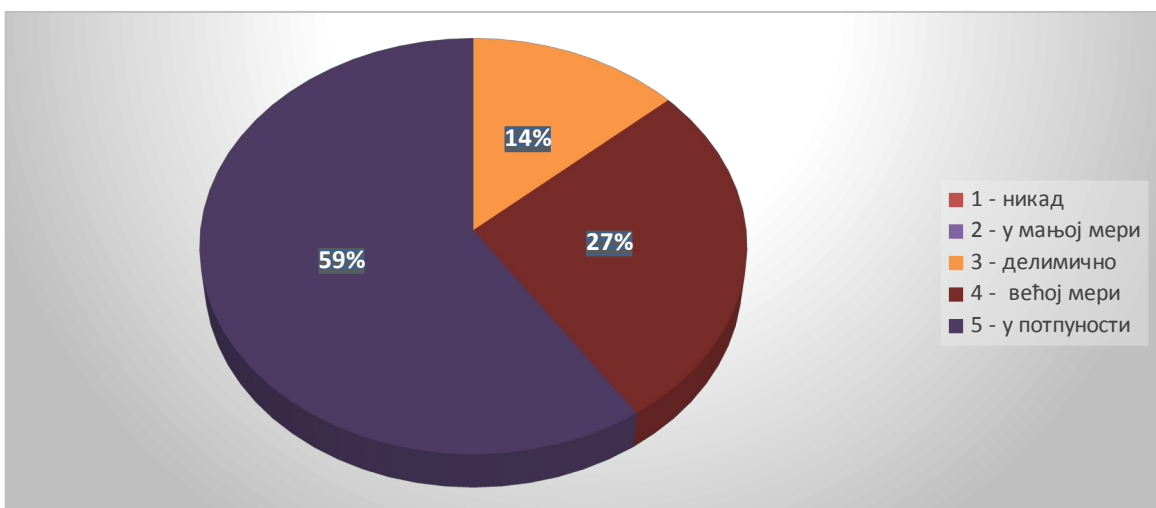
Графикон број 15. У васпитно – образовном раду користим мултимедије (телевизор, лаптоп, пројектор, звучници)

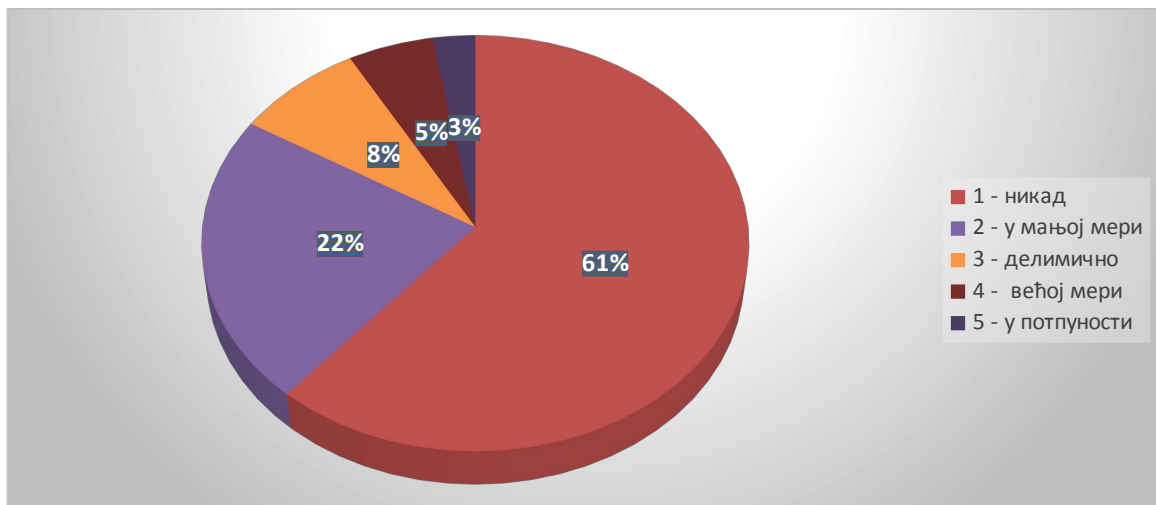
Графикон број 16. Мање користим музику у васпитно – образовном раду према Новим основама програма, него што сам је раније користио/ла по претходним моделима рада.

Графикон број 17. *Музика је често интегрисана са другим областима у мом васпитно – образовном раду.*

Графикон број 18. *Музика се у вртићу и даље користи као усмерена активност.*

ДИСКУСИЈА

Највећи проценат испитаника ради са децом припремног предшколског узраста. Највећу скупину испитаника чине васпитачи који имају од 10 до 20 година радног стажа. Такође, највећи број васпитача је био из Новог Сада.

Сви васпитачи су изнели став да у раду користе музику која је намењена искључиво деци. 80% васпитача се у потпуности слаже са тврдњом да у васпитно – образовном раду користи различите музичке активности (бројалице, песмице).

Такође, готово половина испитаника, 45 % се у потпуности слаже да су деци су у соби доступни инструменти од различитих материјала (*звечке, удараљке, ксилофони, звончићи, дауре, бубњићи*). Преко половине испитаника, 56% у потпуности се слаже са тврдњом да у раду користи музичке инструменте и свирају неки од њих. 45% у потпуности подржава тврдњу да у пројектним активностима увек је присутна музика кроз различите облике активности. 41% у потпуности подржаа тврдњу да је току спавања музика је пристуна са циљем да опусти децу. 85% у потпуности подржава тврдњу да је музика коју користи у раду је увек усклађена узрасту.

70 % испитаника у великој мери се слаже са тврдњом да им је важан ликовни израз деце кроз слушање музике.

Даље, 65 % у потпуности подржава тврдњу да деца користе покрете слушајући музику, 51% у великој мери се слаже са тврдњом да им је у васпитно образовном раду веома битно да што више буде заступљена уметничка или инструментална музика било ког жанра. 74% испитаника износи тврдњу да никада не пуштају деци актуелну музику са интернета. 70% у потпуности се слаже са тврдњом да у васпитно – образовном раду користи мултимедије (*телевизор, лаптоп, пројектор, звучници*).

Тврдњу да мање користе музику у васпитно – образовном раду према *Новим основама програма*, него што су је раније користили по претходним моделима рада у потпуности подржава 27% испитаника, док 20 % се одлучио за опцију у *већој мери*. 59% испитаника у потпуности се слаже са тврдњом да је музика често интегрисана са другим областима у васпитно – образовном раду. 61 % испитаних износи став да се музика се у вртићу никад не користи као усмерена активност. Свега 3 % испитаника износи став да и даље музику користе као усмерену активност. Имајући у виду резултате истраживања, можемо рећи да је општа хипотеза која је постављена у раду, а која је гласила: Према Новим основама музика је заступљена на предшколском узрасту, више него раније потврђена.

ЗАКЉУЧАК

У свету најмлађих и у њиховим свакодневним играма, значајно место заузима музика. Разни медији масовне комуникације, као телевизија и радио, све више представљају саставни део живота одраслих и деце. Тако се дете већ од јутра сусреће с најразличитијим звуцима и музичким утицајима. Слушање музике има велики значај за развој музичких способности деце.

Смишљеним и добро организованим слушањем музике утичемо на емоционални живот детета, његову естетску културу, музичке способности и доприносимо свестраном развијању. Са децом слушамо музику да бисмо у њима развили радост слушања, а затим и проширили њихова музичка искуства. Избору композиције требало би посветити посебну пажњу јер одабрана композиција мора да има одређену уметничку вредност, да је примерена дечијем схватању и да при слушању буде заступљен принцип поступности. Имајући на уму узраст и способности деце, у почетку бирамо лаке, кратке композиције, у трајању од два до три минута, а дела сложенијег садржаја и дужег трајања уводимо постепено. Потребно је схватити да су то осећаји одраслих и да без обзира на све деци треба нудити квалитетну музику. Музичко васпитање је потребно поједноставити – тачније је потребно деци садржаје представити на њима схватљив начин. Васпитачи су ти који се морају мењати и прилагођавати како би рад са децом био што адекватнији.

ЛИТЕРАТУРА

1. Cvijanović, N. (2017). *Predškolski program i dječiji razvoj: teorijski i empirijski pristup*. Istočno Sarajevo: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva
2. Daniels, E., R., & Stafford, K. (2001). *Integracija dece sa posebnim potrebama*. Beograd: Centar za interaktivnu pedagogiju.
3. Gandini, L. (1998). *History, Ideas and Basic Philosophy. An interview Loris Malaguzzi with Lella Gandini*. In C. Edwards, L. Gandini & G. Forman: *The hundred languages of children. The Reggio Emilia Approach – Advanced Reflection*. Connecticut: Ablex Publishing Corporation, 49 – 99.
4. Lazić, S., Matović, M., Velišek-Braško, O. (2019). Integracija pokreta u metodičkim aktivnostima studenata budućih vaspitača. *Tims Acta*. Fakultet za sport i turizam Tims Novi Sad. Vol.13/1, 27–36.
5. Makarovič, J. (1996). Nastavno – ciljno i procesno-razvojno planiranje kurikuluma. У: Kurikularna obnova – zbornik radova članova Nacionalnog kurikularnog savjeta. Slovenija, доступно на следећем линку:
http://www.see-educoop.net/education_in/slovenia/curricular_documents.htm
6. Oberhuemer, P. (2005). International Perspectives On Early Childhood Curricula, *International Journal of Early Childhood*, 37(1):27-36.
7. Stojanović, A., Kovačević, Z. i Bogavac, D. (2018). From obsolete to contemporary preschool education (experiences in Serbia). *Early Years*, 38 (4), 363–377.
<https://doi.org/10.1080/09575146.2018.1444584>
8. Valjan Vukić, V. (2012). *Prostorno okruženje kao poticaj za razvoj i učenje djece predškolske dobi*. *Magistra Iadertina*. 7(7), str. 123-132
9. Zini, M. (2005). Vidi, osluhni, dodirni, okusi, pomiriši i voli. *Children in Europe*. U: *Dijete, vrtić, obitelj* 44 (2006). str. 15-17.
10. Године узлета – Основе програма предшколског васпитања и образовања. (2018). Београд: МПНТР, УНИЦЕФ, ИПА и ЗУОВ.
11. Ђорђевић, Ј. (2003). Схватања курикулума и његова улога у настави. Нови Сад: Педагошка стварност 1-2/2003, 31 – 46.

12. Јеремић, Б. (2011). „Певање као детерминанта друштвеног прогреса у наставним плановима и програмима од 1984. до 1990. године на млађем школском узрасту“. *Норма*, Универзитет у Новом Саду, 16 (2): 159 – 166.
13. Јеремић, Б. (2012). Модели комуникације током хорског извођења. *Настава и васпитање*, Београд (66) 2: 333-350.
14. Којов Буквић, И. (1985). *Методика наставе музичког васпитања*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства
15. Копас-Вукашиновић, Е. (2011): Предшколски програми у Србији: Развој и перспективе. Часопис *Узданица*, Факултет педагошких наука у Крагујевцу, VIII, бр.2, 127 – 137.
16. Мартиновић-Богојевић, Ј. (2010). Значај наставе музичке културе у раном школском узрасту. *Педагогија*, 65 (4): 668 – 683.
17. Матић, Е. – Мирковић-Радош, К. (1986). *Музика и предшколско дете*. Београд. Завод за уџбенике и наставна средства
18. Милановић Марина, Видановић Данијела, Богојевић Марина (2014). Пројектни приступ у Ређо концепцији. Зборник радова *Холистички приступ у предшколској педагогији, теорија и пракса*, Висока школа струковних студија за образовање васпитача Пирот, стр. 63 – 71.
19. Милошевић, Б., Зорић, М., Улић, Ј., Цолић, В., и Матовић, М. (2017). *Интегрисани приступ у развоју вештина деце предшколског узраста*. Нови Сад: Висока школа струковних студија за образовање васпитача.
20. Миљак, А., Силво М. (1996): *Хуманистички приступ теорији и пракси предшколског одгоја – модел Извор*, Велика Горица: Персона
21. Мирковић-Радош, К. (1996). *Психологија музике*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
22. Павловић Бренеселовић, Д., Крњаја, Ж. (2017). *Основе диверсификованих програма предшколског васпитања и образовања*. Београд: Филозофски факултет Универзитета у Београду, Институт за педагогију и андрагогију
23. Павловић, Б. Цицковић – Сарајлић, Д. (2015). *Специфичности и значај музичког васпитања деце узраста до три године у предшколској установи*. Зборник радова Учитељског факултета, Београд, 9, 2015, стр. 289 – 302.

24. Первишић, В. (2007). *Курикулум*. Загреб: Школска књига
25. Радош Мирковић, К. (1986): *Музика и предшколско дете*, Београд: Завод за унапређивање васпитања и образовања града Београда; Завод за уџбенике и наставна средства
26. Стојановић, А. Богавац, Д. (2016). *Методичке стратегије развоја дечјих потенцијала у савременој предшколској установи*. Београд: Учитељски факултет

ПРИЛОГ: УПИТНИК

Поштовани,

У циљу израде Мастер рада на Високој школи струковних студија за образовање васпитача у Новом Саду, молим Вас да својим одговорима допринесете мом раду.

Сви подаци користе се искључиво у сврху истраживања и унапређивања праксе.

Упитник је анониман.

Дипломирани струковни васпитач, Јелена Стојков

Узрасна група: _____

Године рада у Предшколској установи: _____

Град _____

Означите следеће тврдње једним одговором од 1 – 5 у зависности од степена заступљености у васпитно – образовном раду:

1. У васпитно – образовном раду користим искључиво музику намењену деци.

- 1 – никад
- 2 – у мањој мери
- 3 – делимично
- 4 – у већој мери
- 5 – у потпуности

2. У васпитно – образовном раду користим различите музичке активности (бројалице, песмице).

- 1 – никад
- 2 – у мањој мери
- 3 – делимично
- 4 – у већој мери
- 5 – у потпуности

3. Деци су у соби доступни инструменти од различитих материјала (звечке, удараљке, ксилофони, звончићи, даире, бубњићи).

- 1 – никад

- 2 – у мањој мери
- 3 – делимично
- 4 – у већој мери
- 5 – у потпуности

4. У раду користим музичке инструменте и свирам неки од њих.

- 1 – никад
- 2 – у мањој мери
- 3 – делимично
- 4 – у већој мери
- 5 – у потпуности

5. У пројектним активностима увек је присутна музика кроз различите облике активности.

- 1 – никад
- 2 – у мањој мери
- 3 – делимично
- 4 – у већој мери
- 5 – у потпуности

6. У току спавања музика је пристуна са циљем да опусти децу.

- 1 – никад
- 2 – у мањој мери
- 3 – делимично
- 4 – у већој мери
- 5 – у потпуности

7. Музика коју користим у раду је увек усклађена узрасту.

- 1 – никад
- 2 – у мањој мери
- 3 – делимично
- 4 – у већој мери
- 5 – у потпуности

8. Важан ми је ликовни израз деце кроз слушање музике.

- 1 – никад
- 2 – у мањој мери
- 3 – делимично
- 4 – у већој мери
- 5 – у потпуности

9. Деца користе покрете слушајући музику.

- 1 – никад
- 2 – у мањој мери
- 3 – делимично
- 4 – у већој мери
- 5 – у потпуности

10. У васпитно образовном раду веома ми је битно да што више буде заступљена уметничка или инструментална музика било ког жанра.

- 1 – никад
- 2 – у мањој мери
- 3 – делимично
- 4 – у већој мери
- 5 – у потпуности

11. Пуштам деци актуелну музику са интернета.

- 1 – никад
- 2 – у мањој мери
- 3 – делимично
- 4 – у већој мери
- 5 – у потпуности

12. У васпитно – образовном раду користим мултимедије (телевизор, лаптоп, пројектор, звучници).

- 1 – никад
- 2 – у мањој мери
- 3 – делимично
- 4 – у већој мери
- 5 – у потпуности

13. Мање користим музику у васпитно – образовном раду по Новим основама програма, него што сам је раније користио/ла по претходним моделима рада.

- 1 – никад
- 2 – у мањој мери
- 3 – делимично
- 4 – у већој мери
- 5 – у потпуности

14. Музика је често интегрисана са другим областима у мом васпитно –образовном раду.

- 1 – никад
- 2 – у мањој мери
- 3 – делимично
- 4 – у већој мери
- 5 – у потпуности

15. Музика се у вртићу и даље користи као усмерена активност.

- 1 – никад
- 2 – у мањој мери
- 3 – делимично
- 4 – у већој мери
- 5 – у потпуности

Хвала на сарадњи!